

РОЛЬ СОРТУ, СПОСОБУ ПОСІВУ І УКОСУ В ФОРМУВАННІ ВРОЖАЮ НАСІННЯ ЛЮЦЕРНИ

Г.І.НОВИЦЬКИЙ – асистент¹

На протязі 1993-1995 років були проведені комплексні техно-логічні дослідження по вивченню впливу сорту, способу посіву і укосу на насінневу продуктивність люцерни. Трьох-факторний дослід виконаний в господарстві "Космос" Бериславського району Херсонської області.

Для вивчення були взяті районовані сорти української степової екогрупи: ранньостиглий Зарниця, пізньостиглий Надежда, способи посіву – рядовий (на 15 см), черезрядний (на 30 см), широкорядний (на 90 см), насінневі – укоси, – перший, другий, повторність досліду – чотириразова.

По роках досліджень погодні умови вегетаційного періоду були неодинакові, що значно вплинуло на рівень продуктивності посівів люцерни. Результат обліку врожаю насіння представлено в табл.1.

Одержані дані показують, що посіви сортів даної екогрупи забезпечують певний врожай насіння при трьох-річному їх використанні за призначенням: в першому році – 257-318, другому – 219-264 і третьому – 117-186 кг/га. Більш продуктивними виявились широкорядні посіви (+81-119 кг/га, або на 46,0-61,6% порівняно з рядовими).

Між сортами відмічені відмінності. В цілому посіви сорту Надежда на 11% (+20 кг/га) забезпечили більший збір насіння. Значна різниця виявилась в продуктивності травостоїв різних укосів. Так, сорт Надежда вищий збір насіння дає з другого укосу (+29 кг/га, або на 12,8%). На посівах сорту Зарниця, навпаки, порівняно продуктивними є травостої першого укосу (+48 кг/га, або 20,7%). Це пов'язано деякою мірою зменшенням часу початку цвітіння першого укосу (на три-п'ять днів).

Продуктивність черезрядних посівів займає проміжне положення між рядовими і широкорядними посівами. Винятком є посіви третього року використання сорту Зарниця. Одержано врожай з травостою другого укосу 168 кг/га, а широкорядного – 95 кг/га.

Результати математичної обробки експериментальних даних про різну дольову дію і взаємодію вивчених агрофакторів (сорту, способу, укосу (табл.2).

¹ *Науковий керівник – д.с.-г.н., професор, Жарінов В.І.*

Таблиця 1 – Насіннева продуктивність посівів люцерни в залежності від впливу взятих агрофакторів

Сорт	Спосіб посіву	Укіс	Збір насіння по рокам,			В середньому за роки, кг/га
			1993	1994	1995	
Наdejда	Рядовий	I	222	195	124	180
	–"–	II	243	203	169	205
	Черезрядний	I	247	224	130	200
	–"–	II	201	252	175	239
	Широкорядний	I	392	302	212	302
	–"–	II	420	338	215	321
	В середньому	I	287	240	155	227
–"–	II	318	264	186	256	
Зарниця	Рядовий	I	234	206	135	102
	–"–	II	200	187	89	159
	Черезрядний	I	293	232	149	225
	–"–	II	240	204	168	201
	Широкорядний	I	392	298	212	301
	–"–	II	340	266	95	234
	В середньому	I	306	245	165	239
–"–	II	257	219	117	198	

Таблиця 2 – Результативність продуктивність люцерни дії і взаємодії факторів на насінневу продуктивність люцерни

Фактори	Вклад дії взаємодії по рокам, %		
	1993	1994	1995
1. Дольова дія факторів: всього	90,86	59,43	47,13
в т.ч. сорту (А)	2,04	0,04	16,00
способу посіву (В)	88,41	55,38	28,89
укошу (С)	0,41	4,01	2,24
2. Дольова взаємодія факторів: всього:	9,14	40,57	48,87
в т.ч. сорту і способу посіву (АВ)	0,90	1,13	7,13
сорту і укошу (АС)	7,70	19,71	22,05
укошу і способу посіву (ВС)	0,02	7,31	15,57
сорту, способу посіву і укошу (АВС)	0,52	12,25	3,12
В сумі	100,0	100,0	100,0

Одержані результати свідчать про те, що дольова дія представлених факторів (сорту, способу посіву і укошу) значно коливається по роках – їх вплив значно знижується з віком посіву (з 90,86 до 47,13%).

Найбільший вплив на насіннєву продуктивність має спосіб посіву – від 88,41 до 28,89%, а постійним знижувачим ефектом на старовікових посівах.

Вплив сорту (фактор А) відмічено лише на посівах четвертого року життя (16,0%). По укусу показник незначний (0,41-4,01%).

Спостерігається сортова реакція на укіс (7,70-22,05), що проявляється більшою продуктивністю сорту Надежда у другому укусі (+29 кг/га), а сорту Зарниця – в першому (+41 кг/га).

З віком посіву по-різному складається продуктивність травостоїв в межах окремих сортів.

Якщо широкорядні посіви сорту Надежда по укусах зберігають певну різницю продуктивності в межах 36-13 кг/га. Це характерно для всіх способів посіву, то по сорту Зарниця на четвертий рік життя продуктивність другого укусу різко знижується (на 171 кг/га).

Порівняна продуктивність сортів коливалась по роках. На другий рік життя різниця між даними сортами складала (на широкорядних посівах) 80; третього – 74; четвертого – 120 кг/га. В середньому сорт Надежда забезпечив збір насіння на 88 кг/га більше, ніж сорт Зарниця (по укусах різниця була інша).

В загальному зміни насіннєвої продуктивності дільовий вклад не чітко проявляється на фоні наявності різниця між сортами. В 1994 і 1995 роках на долю фактору (фактор А) приходилось 0,04-2,04%. Лише в 1995 р. дія сортового фактору чітко проявилась (16,00%).

Загальна взаємодія факторів значно змінюється з віком посіву з 9,1 до 48,9%. По окремих взаємодіях найбільш чіткий вплив виявлений для сорту і укусу (АС) – 7,70-22,1%, та укусу і способу посіву (ВС) – 7,31-15,57%. Значення взаємодії всіх вивчених факторів (АВС) – незначне (0,52-12,25%).

Таким чином, найбільший вплив на зміну насіннєвої продуктивності зумовлює спосіб посіву (дільова участь – 28,9-88,4%) і взаємодія укусу і сорту (7,7-22,1%).